

**ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБІНСЬКОГО**

Факультет дошкільної, початкової освіти та мистецтв

імені Валентини Волошиної

(назва інституту, факультету)

Кафедра початкової освіти

(назва кафедри)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Перший проректор з науково-педагогічної роботи

доц. Гусев С.О.

«21» січня 2021 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА
ВИБІРКОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

**ПП. 08 НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ
ОБДАРОВАНОЇ ДИТИНИ**

(назва навчальної дисципліни)

підготовки **бакалавра**
галузі знань **01 Освіта / Педагогіка**
спеціальності **013 Початкова освіта**
освітні програми **Початкова освіта. Інклюзивна освіта**

факультет дошкільної, початкової освіти та мистецтв імені Валентини Волошиної

Вінниця - 2021 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Навчання і виховання обдарованої дитини» для студентів за спеціальністю 013 Початкова освіта.

Мова навчання - українська

«21» січня 2021 р. - 16 с.

РОЗРОБНИК: Демченко О.П., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри початкової освіти Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри початкової освіти.

Протокол від «21» січня 2021 року № 8.

Завідувач кафедри
початкової освіти:

доц. О.П.Демченко

«21» січня 2021 р.

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні навчально-методичної комісії факультету дошкільної, початкової освіти та мистецтв імені Валентини Волошиної

Протокол від «27» січня 2021 р. № 6.

Голова навчально-методичної комісії Пахальчук доц. Н.О. Пахальчук

«27» січня 2021 р.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників		Галузь знань, спеціальність, СВО	Характеристика навчальної дисципліни	
Денна форма навчання	Заочна форма навчання	Галузь знань <u>01 Освіта/Педагогіка</u>	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів		Спеціальність <u>013 Початкова освіта</u>	Вибіркова	
3	-		Рік підготовки	
Розділів			3-й	-
2		Ступінь вищої освіти: <u>бакалавр</u>	Семестр	
ІНДЗ – творчий проект			6-й	-
Загальна кількість годин			Лекції	
90	0		16	-
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 год. самостійної роботи студента – 2,5 год.			Практичні	
			26	-
			Лабораторні	
		6	-	
		Самостійна робота		
		42	-	
		з них індивідуальні завдання 20		
		Вид контролю: залік		

Примітка. Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної й індивідуальної робіт становить:
для денної форми навчання – 40% і 60%;

2. Мета та завдання, компетентності та програмні результати навчальної дисципліни

2.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Навчання і виховання обдарованої дитини» є формування в майбутніх педагогів готовності до виявлення проявів різних видів обдарованості в дітей дошкільного та молодшого шкільного віку та створення сприятливих умов для задоволення їхніх особливих освітніх потреб, для навчання, виховання і творчої самореалізації.

2.2. Основними завданням вивчення дисципліни «Навчання і виховання обдарованої дитини» є:

- розвиток потреби до роботи із здібними, творчими й талановитими дітьми як майбутньою національною елітою;
- формування позитивної мотивації до оволодіння спеціальними компетентностями, необхідними для організації навчально-виховної роботи з обдарованими дітьми як атиповими, нестандартними особистостями;
- вироблення ставлення до обдарованих дітей як особистостей з особливими освітніми потребами;
- розширення й поглиблення знань про сутність обдарованості як психолого-педагогічного феномена, специфіку прояву загальної та різних видів спеціальної обдарованості;
- формування вмінь і навичок виявлення обдарованих дітей на основі ознак обдарованості, вивчення їхніх здібностей, успіхів і проблем;
- вироблення вмінь і навичок в галузі дидактики, методики навчання і виховання обдарованих дітей з урахуванням їхніх здібностей і соціально-психологічних особливостей;
- виховання особистісних і професійних якостей, необхідних для роботи з обдарованими дітьми: активну професійно-особистісну позицію, креативність, творчу активність, фасилітативність, абнотивність, рефлексивність, внутрішній локус контролю тощо.

2.3. Компетентності

Інтегральна компетентність. Здатність розв'язувати комплексні проблеми в галузі професійної педагогічної та дослідницько-інноваційної діяльності, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та професійної практики

2.3.1. Загальні компетентності

Здатність до продуктивного (абстрактного, образного, дискурсивного, креативного) мислення.

Здатність до самостійного пошуку, обробки та аналізу інформації з різних джерел.

Здатність до управління якістю роботи, що виконується.

Здатність створювати команду, мотивувати її членів та досягати спільних цілей.

Здатність до проектної організації діяльності.

2.3.2. Фахові компетентності.

Здатність здійснювати збір, обробку, аналіз і систематизацію науково-методичної інформації з напряму роботи; аналізувати педагогічні явища; осмислювати роль кожного елемента у структурі цілого та у взаємодії з іншими.

Здатність побудувати систему інформаційних ресурсів з предметів, необхідну для формування засад освітньої діяльності, інтерпретувати, систематизувати, критично оцінювати і використовувати отриману інформацію в контексті освітнього завдання або проблем, що вирішуються.

Здатність прогнозувати, розробляти освітні стратегії, приймати рішення в складних і непередбачуваних умовах освітньої діяльності та нести відповідальність за їх наслідки.

2.4. Програмні результати навчання

У результаті вивчення курсу «Навчання і виховання обдарованої дитини» здобувачі вищої освіти повинні будуть **здатні:**

ПРН 5. Генерувати оригінальні, якісно нові педагогічні ідеї, які можуть бути однозначно та аргументовано прийнятими як в знайомих, так і в незнайомих ситуаціях.

ПРН 6. Застосовувати сучасні методики і технології, в тому числі й інформаційні, для

забезпечення високої результативності освітнього процесу в початковій школі.

ПРН 8. Забезпечувати інформаційно-методичний супровід власної освітньої, методичної, організаційної, виховної та наукової діяльності в закладах освіти.

ПРН 11. Володіти методами діагностування навчально-виховних досягнень здобувачів освіти, здійснювати педагогічний супровід процесів їх соціалізації, самовизначення та підготовки до свідомого вибору життєвого шляху.

ПРН 12. Забезпечувати охорону життя і здоров'я здобувачів освіти в освітньому процесі та в позанавчальній діяльності.

ПРН 15. Встановлювати соціально-психологічний комунікативний контакт, індивідуально зорієнтовану взаємодію з усіма учасниками освітнього процесу, що забезпечує творчий характер навчання здобувачів освіти.

ПРН 18. Знаходити рішення у складних і непередбачуваних умовах, що потребують застосування нових підходів та прогнозування.

ПРН 19. Співвідносити рівень особистісного і професійного розвитку з сучасними потребами ринку праці та моделювати траєкторію особистісного самовдосконалення

2.5. Передумови для вивчення навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Навчання і виховання обдарованої дитини» базується на компетентностях, отриманих студентами в процесі вивчення навчальних дисциплін «Основи педагогіки зі вступом до спеціальності», «Психологія загальна та вікова», «Психологія педагогічна», «Дидактика», «Теорія та методика виховання», «Основи науково-педагогічних досліджень», «Педагогічна майстерність».

2.6. Очікувані результати навчання

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

1. Розуміти, описувати і аналізувати (знання):

– особливостей і ознак загальної та різних видів спеціальної обдарованості, специфіку їх вияву на різних вікових етапах;

– різних підходів до пояснення ключових понять «обдарованість», «ознаки / прояви обдарованості», «обдарована дитина», «дитяча обдарованість», «дитина з проявами обдарованості» та їх диференціація;

– психологічних особливостей, соціально-психологічних проблем та особливих освітніх потреб дітей з проявами різних видів обдарованості;

– вітчизняної законодавчої бази та сучасних наукових підходів до виявлення проявів обдарованості в дітей та організацією навчально-виховної роботи в закладах освіти України;

– досвіду зарубіжних країн щодо ідентифікації обдарованих дітей, їх навчання, виховання і розвитку, створення «соціальних ліфтів» для їх самореалізації;

– основних етапів роботи фахівців закладу освіти психолого-педагогічного профілю з пошуку обдарованих дітей, ознайомлення з методами різнобічного вивчення особистості обдарованої дитини;

– основних напрямів роботи з обдарованими дітьми як особистостями з особливими освітніми потребами в закладі освіти, визначення ефективних форм й методів організації навчання і виховання дітей з різними видами обдарованості.

2. Критично використовувати світоглядні теорії та засвоєні теоретичні знання при розв'язанні професійних педагогічних завдань (уміння):

– проводити систематичний моніторинг особистісного зростання дітей з різними проявами обдарованості;

– підбирати сучасні педагогічні технології з метою формування суб'єктності та самореалізації обдарованої дитини в умовах культурно-освітнього простору;

– створювати сприятливі умови для розвитку здібностей і талантів дітей з проявами різних видів обдарованості, створення ситуації успіху для їхнього особистісного зростання;

– взаємодії з батьками та членами родини обдарованих дітей, їх педагогічного консультування батьків та інших членів сім'ї.

3. Здійснювати суб'єкт-суб'єктну комунікацію:

- налагоджувати комунікативний контакт та індивідуально зорієнтовану взаємодію з усіма учасниками освітнього процесу;
- спілкуватися на основі римуватися етичних норм у процесі виконання спільних завдань творчого характеру;
- поважати потреби інших у процесі використання ефективних стратегій спілкування залежно від ситуації.

4. Знаходити рішення у складних і непередбачуваних умовах, що потребують застосування нових підходів та прогнозування (автономія і відповідальність):

- швидко реагувати на складні ситуації, поважаючи інтереси інших учасників освітнього процесу;
- оцінювати рівень особистісного і професійного розвитку з сучасними потребами ринку праці та моделювати траєкторію особистісного самовдосконалення.

3. Програма навчальної дисципліни

РОЗДІЛ 1.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ОБДАРОВАНОСТІ ЯК НАУКОВОГО ФЕНОМЕНУ ТА ІНТЕГРАТИВНОГО ОСОБИСТІСНОГО УТВОРЕННЯ

ТЕМА 1. Проблема обдарованості в психолого-педагогічному дискурсі

Погляди відомих філософів різних часів про здібності, талант і геніальність. Розробка проблеми здібностей і обдарованості в психології. Психологічні теорії обдарованості, природа обдарованості. Задатки як спадкові анатомо-фізіологічні основи обдарованості.

Різні підходи до пояснення поняття «обдарованість» у зарубіжній (А.Біне, Д.Богоявленська, Дж. Гілфорд, В.Зінченко, О.Матюшкін, В.Панов, Дж. Рензулі, А.Танненбаум, Б. Теплов, О.Яковлева та ін.) і вітчизняній (Ю.Гільбух, Г.Костюк, О.Кульчицька, С.Максименко, В.Моляко, О.Музика, Р.Пономарева-Семенова,) науці. Обдарованість як системне утворення, в основі якого комплекс високого рівня сформованості здібностей; творчий потенціал особистості та вияв її індивідуальності, оригінальності, нестандартності діяльності.

Соціально-педагогічні дослідження феномена обдарованості (О.Антонова, Д.Богоявленська, А.Грабовський, Н.Лейтес, О.Лосієвська, О.Савенков, С.Сислоєва, Л.Токарева, Л.Туріщева, В.Ушмарова, В.Шадриков, В.Юркевич та ін.).

Ознаки й критерії обдарованості. Співвідношення понять обдарованість і здібності, талант, геніальність.

ТЕМА 2. Типологічний підхід до проблеми обдарованості

Різні підходи до класифікації обдарованості. Класифікація обдарованості (А.Грабовський, В.Шадриков та ін.) за декількома критеріями: вид діяльності й сфера психіки, що її забезпечують; ступінь сформованості; форма прояву; широта прояву в різних видах діяльності; особливості вікового розвитку. Обдарованість за критерієм «широта прояву» (О.Кульчицька, О.Савенков, В.Шадриков та ін.): загальна та спеціальна.

Теорія множинного інтелекту Г.Гарднера та дев'ять типів осмислення: вербально-лінгвістичне, логіко-математичне, візуально-просторове, тілесно-кінестетичне, музичне, міжособистісне, внутрішньообистісне, натуралістичне, екзистенціальне.

Загальна інтелектуальна й академічна обдарованість. Види інтелекту й обдарованість. Показники інтелектуальної обдарованості: інтелект, інтуїція, швидкість виконання діяльності, поліваріантність розв'язань, домінування інтересів, мотивів до діяльності, оригінальність, кмітливість, наполегливість у досягненні успіху, емоційна забарвленість.

Спеціальна обдарованість як високий рівень спеціальних здібностей. Сфери прояву специфічних здібностей: інтелектуальна і рухова, академічна, творчого або продуктивного мислення, спілкування і лідерства, художньої діяльності. Поділ обдарованості відповідно до

видів діяльності й сфери психіки, що її забезпечують: у практичній діяльності – обдарованість у ремеслах, спортивну та організаційну; в пізнавальній – інтелектуальну; в художньо-естетичній – хореографічну, сценічну, літературно-поетичну, образотворчу і музичну; в комунікативній – лідерську і атрактивну; в духовно-ціннісній – обдарованість, яка виявляється у створенні нових духовних цінностей і служінні людям (О.Боговльєнська, А.Грабовський, Ю.Гільбух, В. Юркевич та ін.). Різновиди мистецької обдарованості: художня, літературна, музична.

Творча обдарованість як окремий вид (Дж. Гілфорд, П.Торренс), форми її прояву. Модель творчої обдарованості Д.Перкінса, В. Моляка. Взаємозв'язок між інтелектуальною та творчою обдарованістю. Теорія інтелектуального порогу П.Торренса. Поняття про творчий інтелект.

ТЕМА 3. Теоретичні засади соціальної обдарованості як окремого типу

Філософські ідеї про суспільну ініціативність, активність, лідерство, організаторські здібності як прояви спеціального соціального таланту. Соціально обдарована особистість як: певний ідеал суспільства, кінцева мета розвитку людства (Е. Фромм); зріла особистість, яка знаходиться протягом усього життя в безперервному процесі становлення (самореалізації) (Г.Олпорт); «соціометричний принц» (Я.Морено); кращий представник національної та політичної еліти (Д.Донцов, В.Липинський); особливий тип свідомості людини, який відзначається усвідомленням своєї суб'єктності та об'єктності в соціальній дійсності (К.Альбуханова) тощо. Теорія міжособистісного і внутрішньоособистісного інтелекту Г.Гартнера як психологічна основа соціальної обдарованості як окремого типу.

Характеристика соціальної обдарованості як емерджентне особистісне утворення, в основі якого своєрідне поєднання високого рівня соціальних здібностей в працях російських (Г.Зверєвої, І.Івенських, Т.Кісельової, Д.Люсіна, Д.Ушакова, Т.Хрустальнової та ін.), білоруських (Я.Коломінського, Є.Панько та ін.) та українських (О.Власова, О.Демченко, Н.Мацюк, О.Науменко, М.Янковчук та ін.) дослідників.

Співвідношення понять «соціальна обдарованість» і «соціальний інтелект» (Т.Хант, Е.Торндайк, Дж.Гілфордта, Д.Ушаков), «соціальна компетентність» (Л.Петровська, О.Савенков), «комунікативна компетентність» (О.Бодальов), «соціальна самореалізація» (А.Коняєва), «соціальні здібності» (О.Власова, Л.Попова), «синтезований інтелект» (П.Болтс) тощо.

Структура соціальної обдарованості, соціальний і емоційний інтелект як важливі компоненти соціальної обдарованості. Соціальна обдарованість і лідерство. Характеристика близьких до соціальної обдарованості видів «організаторська», «атрактивна», «комунікативна» та «лідерська» та їх співвідношення.

ТЕМА 4. Дитяча обдарованість і особливості прояву її прояву на різних вікових етапах

Рання й пізня обдарованість. Вікова й прихована обдарованість. Концепція «вікової обдарованості» Н.Лейтеса. Взаємозв'язок індивідуального й вікового. Поняття «обдарована дитина», «дитяча обдарованість», «дитина з проявами обдарованості» та їх співвідношення. Дитяча обдарованість як потенціал особистості (О. Матюшкін, Дж. Рензулі та ін.). «Ефект інверсії розвитку обдарованості» (М.Холодна).

Ознаки/прояви обдарованості, як наукові критерії/показники, на необхідно орієнтуватися в процесі ідентифікації обдарованості в дітей. Психологічні особливості обдарованих дітей (Д.Богоявленська, Ю.Гільбух, М.Карне, О.Кульчицька, Н.Лейтес, Л.Липова, О.Матюшкін, В.Панов, О.Савенков, К.Текекс, К.Хеллер, В.Юркевич та ін.).

Специфіка прояву різних видів обдарованості особистості дитини у певні вікові періоди. Сенситивні періоди для розвитку різних сторін обдарованої дитини.

Здібності й обдарованість у дошкільному та молодшому шкільному віці (І.Біла, Д.Богоявленська, І.Бурлакова, Л.Венгер, О.Дьяченко, О.Запорожець, К.Крутий, О.Кульчицька, А.Матюшкін, Н.Под'яков, Л.Терещенко та ін.).

Ранній розумовий розвиток обдарованих дітей. Характеристика розвитку мислення, пам'яті, уваги дітей із випереджаючим розвитком. Пізнавальні потреби обдарованих дітей.

Приклади ранніх проявів обдарованості у знаменитих і геніальних людей.

ТЕМА 5. Дитина з проявами обдарованості як особистість з особливими освітніми потребами.

Обдарованість як асинхронний розвиток (О.Бевз, М.Бітянова, Л.Виготський, К.Домбровський, Н.Поморцева, Дж.Террассьє, А.Роупер, Л.Сільверман, Є.Столбова, Н.Теличко, С.Цветкова, Л.Холлінгворт та ін.).

Дитина з проявами обдарованості як особистість з особливими освітніми потребами. Статус обдарованої дитини як іншої/нетипової, яка має рівень розвитку, що відрізняється від умовної норми, в проблемному полі інклюзивної педагогіки. Характеристика особливих потреб здібних і творчих дітей. Подвійна винятковість.

Соціально-психологічні проблеми обдарованих дітей. Причини й характеристика труднощів обдарованих дітей, які зумовлені специфічністю їхньої психіки та особистісними якостями (Ю.Бабаєва, Ю.Гільбух, О.Лосієвська, Н.Лейтес, А.Матюшкін, В.Моляко, О.Савенков, Л.Токарева, Л.Туріщева, Е.Уйтмор, О.Фокіна, Л.Холлінгзуорт, Е.Циганкова, В.Чудновський, О.Щелбанова, В.Юркевич та ін.).

Категорії проблемних обдарованих дітей. Обдаровані неуспішні учні. Негативні наслідки нереалізованості обдарованих дітей, причини схильності до суїциду. Прояви перфекціонізму, високого рівня фрустрації та тривожності в обдарованих дітей.

Соціальні особливості обдарованих дітей. Творча особистість та її самооцінка, складні стосунки й низький соціометричний статус у колективі однолітків. Труднощі соціалізації та соціальної адаптації. Насильство обдарованих дітей у закладі освіти й сім'ї.

РОЗДІЛ 2.

ТЕХНОЛОГІЯ СТВОРЕННЯ КУЛЬТУРНО-ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ ДЛЯ РОЗВИТКУ ОБДАРОВАНОСТІ ДІТЕЙ

ТЕМА 6. Державна політика і міжнародний досвід неперервної освіти обдарованих дітей і молоді

Вивчення й використання міжнародного досвіду навчання і виховання обдарованих дітей. Діяльність Всесвітньої ради обдарованих і талановитих дітей. Міжнародні проекти. Діяльність міжнародних благодійних фондів підтримки обдарованих дітей в Україні. Міжнародні грантові програми з підтримки обдарованої молоді.

Державна політика і законодавчо-нормативна база у сфері розвитку здібностей талантів молодшого покоління. Формування цілісної й ефективної системи роботи з «селекції» обдарованих дітей і молоді, створення «соціальних ліфтів» як пріоритетний напрям вітчизняної державної освітньої політики та предмет психолого-педагогічних досліджень.

Державні цільові програми роботи з обдарованою молоддю. Регіональні програми з розвитку обдарованих дітей.

Особливості науково-дослідної й методичної роботи Інституту обдарованої дитини.

Взаємодія закладів освіти, громадських організацій, державних установ у створенні умов для реалізації потенціалів обдарованих дітей.

ТЕМА 7. Методики виявлення проявів обдарованості дітей і вивчення особливостей їхнього розвитку

Діагностика обдарованості як психолого-педагогічна проблема. Педагогічний і психодіагностичний інструментарій для обдарованих дітей.

Раннє виявлення обдарованості. Система пошуку та ідентифікації обдарованих дітей дошкільного та молодшого шкільного віку та комплексна оцінка обдарованості. Етапи вивчення проявів обдарованості, починаючи з дошкільного віку (програма Іллінойського університету): пошук, оцінка, відбір. Програма психолого-педагогічного пошуку обдарованих дітей (Л.Слободенюк). етапи роботи вчителя початкової школи з обдарованими учнями (В.Ушмарова).

Співпраця фахівців психолого-педагогічного профілю у виявленні обдарованих дітей і вивченні особливостей їхнього розвитку. Роль учителя-вихователя у виявленні здібностей

учнів (модель «Оберткових дверей»).

Особливості використання методів виявлення обдарованості вихователя закладів дошкільної освіти та вчителями. Значення спостереження у процесі виявлення обдарованих дітей. Тестування як метод діагностування різних сторін обдарованості. Вивчення результатів діяльності обдарованих дітей.

Здійснення моніторингу стану психічного й фізичного здоров'я обдарованих дітей, виявлення проблем і особливих освітніх потреб обдарованих дітей.

Вимоги до аналізу результатів діагностичних досліджень на виявлення обдарованості. Створення інформаційного банку даних обдарованих дітей із різних напрямів діяльності.

ТЕМА 8. Використання інноваційних технологій у навчанні і вихованні обдарованих дітей в закладі освіти

Основні завдання та напрями роботи керівництва та педагогічного колективу закладу освіти в організації роботи з обдарованими дітьми. Включення обдарованих дітей в інклюзивний освітній простір з метою задоволення їхніх освітніх потреб.

Проектування та створення індивідуальної освітньої траєкторії та індивідуальної програми розвитку обдарованої дитини як особистості з особливими освітніми потребами.

Закономірності та принципи навчання обдарованих дітей (О.Коваленко, О.Логінова, А.Хуторський). Використання можливостей навчального процесу щодо розвитку обдарованості учнів. Стратегії навчання інтелектуально обдарованих дітей: прискорення, поглиблення, збагачення та проблематизація.

Індивідуалізація і диференціація роботи з обдарованими дітьми. Створення авторських програм та методичних розробок, спрямованих на виявлення та розвиток обдарованих дітей і молоді.

Використання педагогічних технологій розвитку творчого потенціалу, загальних і спеціальних здібностей дітей. Технологія проблемного навчання. Використання інтерактивних технологій у навчанні й розвитку обдарованих дітей. ТРВЗ педагогіка як технологія розвитку творчих здібностей обдарованих дітей. Технологія створення ситуації успіху в процесі самореалізації здібних і обдарованих дітей.

ТЕМА 9. Організація творчих видів діяльності з розвитку обдарованості дітей в умовах культурно-освітнього простору

Психолого-педагогічні засади моделювання сприятливих умов для розвитку дітей і молоді з різними типами обдарованості (І.Карабасєва, М.Мельник, О.Науменко, О.Нечаєва, М.Сніжна, М.Янковчук). Структура й принципи побудови розвивального освітнього простору, спрямованого на випереджувальний характер навчання, індивідуалізацію та соціалізацію обдарованої особистості на різних етапах онтогенезу (Д.Корольов, О.Музика, Р.Семенова).

Культурно-освітній простір для розвитку обдарованості дітей як науковий конструкт, його параметри та організатори. Дитина з проявами обдарованості як суб'єкт культурно-освітнього простору. Регіональний контекст культурно-освітнього простору.

Позакласна й позаурочна робота з обдарованими дітьми в закладі освіти на засадах колективного творчого виховання. Розвиток організаторських здібностей, лідерських якостей, творчого потенціалу дітей під час різ форм позакласної роботи.

Становлення мережі закладів освіти для розвитку обдарованості дітей і молоді. Значення позашкільної освіти в розвитку здібностей і талантів дітей.

Забезпечення участі обдарованих дітей у міських, районних, обласних творчих конкурсах. Організація регіональних, всеукраїнських, міжнародних конкурсів для пошуку й розвитку обдарованих і талановитих дітей. Мала академія наук як модель системи виявлення і розвитку творчо обдарованої дитини.

ТЕМА 10. Роль особистості педагога в творчій самореалізації обдарованих дітей

Відомі персоніологи (Б.Блум, О.Бочарова, З.Милакоавський та ін.) про роль вчителя в процесі становлення обдарованої особистості. Робота з обдарованими дітьми як напрям педагогічної діяльності (О.антонова, В.Демченко, Л.Мерва, Г.Тарасова, І.Ушатікова,

В.Ушмаровата ін.). Мета, завдання, функції діяльності педагога, який працює з обдарованими дітьми. Стратегії та принципи роботи вчителя з обдарованими дітьми. Особистісно зорієнтований і діяльнісний підходи в роботі з обдарованими дітьми й молоддю.

Вимоги до особистості педагога обдарованих дітей. Особистісні й професійні якості вчителя: активна професійно-особистісна позиція, креативність, творча активність, фасилітативність, абнотивність, рефлексивність, внутрішній локус контролю тощо. Творчість як важлива особистісна якість учителя і вихователя обдарованих дітей.

Професійно-педагогічні вміння педагога обдарованих учнів: здатність до розробки і реалізації методів виявлення обдарованих дітей на основі ознак обдарованості; вміння і навички в галузі дидактики та методики навчання обдарованих дітей з урахуванням видів і особливостей обдарованості учнів, їх контингенту і конкретних умов навчання; вміння і навички психолого-педагогічного консультування обдарованих дітей, їх батьків та інших членів сім'ї) тощо.

Менторство як індивідуальне керівництво розвитком обдарованої дитини. Поняття про ментора. Педагог обдарованих дітей як тьютор.

Проблеми й напрями підготовки спеціальної підготовки вчителів (Т.Воронова, Л.Мерва, В.Ушмарова, М.Федоров, та ін.) та фахівців у галузі дошкільної освіти (О.Аматьєва, О.Дронова, Л.Крайнова, О.Міхеєва та ін.) до роботи з обдарованими дітьми; розвитку педагогічної обдарованості самого вчителя-вихователя (О.Антонова, Л.Прокопів та ін.).

Тема 11. Співпраця педагогів з батьками у вихованні обдарованих учнів

Значення сім'ї в розвитку обдарованості дитини, мета й зміст виховання обдарованої дитини в сім'ї. Умови формування обдарованості дитини в сім'ї. Створення предметно-просторового середовища як умова успішного розвитку обдарованих дітей у сім'ї.

Типи ставлення батьків до факту дитячої обдарованості. Особливості виховання дітей із випереджаючим розвитком в дошкільному і шкільному віці.

Типові труднощі, зумовлені невмінням організувати діяльність обдарованих дітей. Проблеми й недоліки у сімейному вихованні обдарованих дітей. Вплив сім'ї на розвиток юних талантів. Неадекватні вимоги як причина неадекватної поведінки. Крайнощі у спілкуванні батьків з обдарованою дитиною.

Співпраця школи й сім'ї у вихованні обдарованої дитини. Зміст, особливості та завдання роботи педагогічного колективу з батьками обдарованих дітей. Принципи взаємодії школи з батьками обдарованих учнів. Форми співпраці. Взаємостосунки батьків обдарованих дітей із педагогами. Психолого-педагогічне консультування батьків обдарованих дітей.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	денна форма					
	усьо го	у тому числі				
		л	пр	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7
Розділ 1. Психолого-педагогічні засади обдарованості як наукового феномену та інтегративного особистісного утворення						
ТЕМА 1. Проблема обдарованості в психолого-педагогічному дискурсі	8	2	2	-	-	4
ТЕМА 2. Типологічний підхід до проблеми обдарованості	8	2	2	-	-	4
ТЕМА 3. Теоретичні засади соціальної обдарованості як окремого типу	6	-	2	-	-	6
ТЕМА 4. Дитяча обдарованість і особливості прояву її прояву на різних вікових етапах	10	2	4	-	-	4
ТЕМА 5. Дитина з проявами обдарованості як особистість з особливими освітніми потребами	10	2	2	2	-	4
Разом за розділ 1	42	8	12	2	-	22
Розділ 2. Технологія створення культурно-освітнього простору для розвитку обдарованості дітей						
ТЕМА 6. Державна політика і міжнародний досвід неперервної освіти обдарованих дітей і молоді	8	-	2	-	-	8
ТЕМА 7. Методики виявлення проявів обдарованості дітей і вивчення особливостей їхнього розвитку	8	2	2	2	-	2
ТЕМА 8. Використання інноваційних технологій у навчанні і вихованні обдарованих дітей в закладі освіти	8	2	2	2	-	2
ТЕМА 9. Організація творчих видів діяльності з розвитку обдарованості дітей в умовах культурно-освітнього простору	10	2	2	-	-	4
ТЕМА 10. Роль особистості педагога в творчій самореалізації обдарованих дітей	10	2	2	2	-	4
ТЕМА 11. Співпраця педагогів з батьками у вихованні обдарованих учнів	6	-	4	-	-	2
Разом за розділ 2	48	8	14	4		20
ІНДЗ					20	
Усього годин	90	16	26	6		42

5. Теми практичних занять

№ п/п	Назва теми	Кількість годин
		денна форма навчання
1	Сучасні підходи до пояснення природи й сутності обдарованості	2
2	Типологія обдарованості та характеристика різних видів	2
3	Соціально обдарована особистість як лідер і майбутня національна еліта	2
4	Поняття дитячої обдарованості як потенціалу особистості	2
5	Прояви різних видів обдарованості в дитячі роки	2
6	Проблеми і особливі потреби обдарованих дітей	2
7	Законодавча база організації роботи з обдарованими дітьми	2
8	Методики виявлення проявів обдарованості в дитячі роки	2
9	Науково-методичні засади використання педагогічних технологій у роботі з обдарованими дітьми	2
10	Культурно-освітній простір для розвитку обдарованості дітей	2
11	Психолого-педагогічний портрет педагога обдарованих дітей	2
12	Особливості виховання обдарованої дитини в сім'ї	2
13	Форми роботи школи з батьками обдарованих дітей	
Усього:		26

6. Теми лабораторних занять

№ п/п	Назва теми	Кількість годин
		денна форма навчання
1	Діагностика проявів обдарованості в дитячі роки	2
2	Ефективні педагогічні технології в роботі з обдарованими дітьми	2
3	Професіограма педагога обдарованих дітей	2
Усього:		6

7. Теми індивідуальних занять – не передбачені навчальним планом

8. Самостійна робота

№ п/п	Назва теми	Кількість годин
		денна форма навчання
1	Проблема обдарованості в психолого-педагогічному дискурсі	4
2	Типологічний підхід до проблеми обдарованості	4
3	Теоретичні засади соціальної обдарованості як окремого типу	6
4	Дитяча обдарованість і особливості прояву її прояву на різних вікових етапах	4
5	Дитина з проявами обдарованості як особистість з особливими освітніми потребами	4
6	Державна політика і міжнародний досвід неперервної освіти обдарованих дітей і молоді	8
7	Методики виявлення проявів обдарованості дітей і вивчення особливостей їхнього розвитку	2

8	Використання інноваційних технологій у навчанні і вихованні обдарованих дітей в закладі освіти	2
9	Організація творчих видів діяльності з розвитку обдарованості дітей в умовах культурно-освітнього простору	4
10	Роль особистості педагога в творчій самореалізації обдарованих дітей	4
11	Співпраця педагогів з батьками у вихованні обдарованих учнів	2
Усього:		42

9. Індивідуальні завдання

ІНДЗ – творчий проект «Створення Веб-сторінки «Особистісно зорієнтований простір для обдарованих дітей», який повинен містити складові:

- Вступ, в якому необхідно розкрити необхідність спеціальної роботи з обдарованими дітьми та підготовки педагога (1-2 сторінки).

- Теоретична частина, в якій на основі аналізу педагогічної періодики останніх років, документів у сфері освіти, навчально-методичних видань, Інтернет-джерел, вивчення документації розкрити теоретичні основи обраної проблеми (2-3 сторінки).

- Основна частина (відео-ролик, колаж, плакат), в якому розкрито тему на основі узагальнення наукової літератури та результатів творчої та діагностичної діяльності.

Захист проектів відбувається на останньому практичному занятті. Проект може виконуватися індивідуально та в групах до 5-ти осіб.

10. Методи та технології навчання

Словесні (бесіда, розповідь), наочні (SMART-board, спостереження), практичні (кейс-метод, проектне навчання, сюжетно-рольова гра).

11. Критерії та методи оцінювання

Методами оцінювання є поточне опитування; презентація студентами результатів виконання практичних завдань до кожного заняття; участь в дискусіях; захист методичних розробок, аналіз виконаних індивідуальних завдань, круглі столи, бесіди, взаємооцінювання.

Оцінку *«відмінно»* отримує здобувач, який вільно володіє категоріальним апаратом дисципліни, має ґрунтовні знання теоретичного матеріалу та демонструє високий рівень методичної грамотності при виконанні завдань практичного спрямування.

Оцінку *«дуже добре»* студент демонструє вільне володіння навчальним матеріалом з даної дисципліни. У відповідях на запитання студент може допускати несуттєві помилки за умови своєї загальної наукової грамотності. Відповіді повні, логічно структуровані. Студент володіє добре сформованими методичними вміннями і навичками.

На оцінку *«добре»* студент демонструє достатній рівень володіння теоретичним матеріалом курсу, уміє викласти його у взаємозв'язку з практичними вміннями і навичками, добре володіє методичними знаннями. У відповідях можуть траплятися окремі помилки, які суттєво не впливають на загальний рівень підготовки з даної дисципліни.

Оцінка *«задовільно»* ставиться студенту, який демонструє посереднє, фрагментарне володіння теоретичним матеріалом курсу, неточне трактування основних термінів і основних понять з теорії та методики співпраці з родинами. Рівень сформованості практичних вмінь недостатній.

Оцінка *«достатньо»* ставиться студенту, який демонструє володіння навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий. Відповіді неповні, поверхові.

Оцінку *«незадовільно»* отримує студент, який не засвоїв більшої частини матеріалу, у відповідях допускає суттєві помилки. Студент володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів.

Оцінку *«неприйнятно»* виставляється студенту, який володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнавання та відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота											ІНДЗ	Творчий проєкт	Залік	Сума
Розділ 1					Розділ 2									
Т1	Т2	Т3	Т4	Т5	Т6	Т7	Т8	Т9	Т10					
Ауд.р	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4				
Сам.р	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1				
Всього	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	15	15	20	100

Шкала оцінювання за розширеною шкалою та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за розширеною шкалою
90-100	A	відмінно
80-89	B	дуже добре
75-79	C	добре
60-74	D	задовільно
50-59	E	достатньо
35-49	FX	незадовільно
1-34	F	неприйнятно

13. Методичне забезпечення

Методичні вказівки, опорні конспекти лекцій; презентаційні матеріали; підручники та навчальні посібники; навчально-методичні посібники; робоча навчальна програма; збірка електронних тестових і контрольних завдань для тематичного (модульного) оцінювання навчальних досягнень студентів; засоби підсумкового контролю (комплект електронних засобів для підсумкового контролю).

14. Рекомендовані джерела інформації

Основна література

1. Антонова О.Є. Теоретичні та методичні засади навчання педагогічно обдарованих студентів : монографія. Житомир : Вид-во ЖДУ, 2007. 472 с.
2. Вінник Н. Психолого-педагогічні підходи до особистісного розвитку інтелектуально обдарованих старшокласників: методичні рекомендації. К.: Інститут обдарованої дитини, 2014. 26 с.
3. . Гриньова В. М. Обдарованість: суть, види, принципи. Педагогіка та психологія : зб. наук. пр. 2010. Вип. 38. С. 4-13.
4. Здібності та задатки як базові чинники обдарованості. Педагогічна майстерня. 2013. № 1. С. 2-5. 30.
5. Здібності. Обдарованість. Таланти. Система роботи з обдарованими дітьми. К. «Шкільний світ», 2009. 126 с.
6. Демченко О.П. Виховні ситуації в особистісно зорієнтованому освітньому просторі початкової школи : монографія / О.П.Демченко. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2014. – 416 с.
7. Карпова І. Г. Теоретично-методичні засади розвитку творчої обдарованості студентської молоді : монографія. Чернівці : Чернігівський державний інститут права, соціальних технологій та праці, 2011. 144 с.
8. Кочерга О. Психологія творчості дітей. К.: Шк. світ, 2011. 128 с.
9. Креативность как ключевая компетентность педагога : монографія / под ред. М.М. Кашапова, Т.Г. Киселевой, Т.В. Огородовой. Ярославль: ИПК «Индиго», 2013. 392 с.
10. Кунгурцева Л. Психологічна допомога обдарованим дітям в умовах школи-інтернату:

монографія. К.: Інститут обдарованої дитини, 2014. 242 с.

11. Лучинкіна А. Психологічні особливості соціалізації обдарованих дітей у віртуальному просторі: монографія. К.: Інститут обдарованої дитини, 2014. 252с.

12. Обдарована дитина. Психолого- педагогічний супровід / упоряд. Сташко. К.: Шк. світ, 2013. 104 с. (Бібліотека «Шкільного свту»).

13. Організація роботи з обдарованими дітьми в навчальних закладах/ упорядкув.: Ж. І. Ханзель, О.Я. Сидорська. Тернопіль: ТзОВ «Терно-граф», 2013. 208 с.

14. Поліхун Н. Дистанційна підтримка дослідницької діяльності учнів: методичні рекомендації. К.: Інститут обдарованої дитини, 2014. 87 с.

15. Постова К. Психологічні умови розвитку дослідницьких здібностей обдарованих учнів: монографія. К.: Інститут обдарованої дитини, 2014. 96 с.

16. Психологічні засади розвитку обдарованої особистості в освітньому середовищі : метод. посібник / О.Л. Музика, Д.К. Корольов, Р.О.Семенова та ін. ; за ред. О.Л. Музики. К.- Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2015. 146 с.

17. Розвиток соціально-комунікативної компетентності обдарованих учнів початкової школи: посібник / Н. В. Лук'янчук, Н. А. Климова, О. А. Ковальова, Ю. Ю. Савченко та ін. ; за заг. ред. Н. В. Лук'янчук і Н. А. Климової. К. : Інститут обдарованої дитини, 2014. 132 с.

18. Ціннісна детермінація становлення обдарованої особистості: монографія / О. Л. Музика, І. М. Біла, Д. К. Корольов та ін. ; за ред. О. Л. Музики. К. : Видавничий Дім «Слово», 2017. 220 с.

Додатоква література

1. Бойченко М. Особливості ідентифікації обдарованих школярів у загальноосвітніх навчальних закладах : американський досвід. Людинознавчі студії : збірник наукових праць ДДПУ : Серія «Педагогіка» ; ред. колегія Н.Скотна, М.Чепіль та ін. Дрогобич : Видавничий відділ ДДПУ ім.І.Франка, 2016. Випуск 36. С. 14-19.

2. Бочарова О. А. Обдаровані діти в Польщі: соціально-педагогічна підтримка : [монографія]. Горлівка : ГДПШМ, 2012. 479 с. Бібліогр.: с. 430- 479.

3. Кузьміна Т. Робота з обдарованими дітьми. Інформаційне забезпечення // Завуч. 2015. № 15. С. 2-9

4. Демченко Е.П. Формирование креативной компетентности будущих педагогов в контексте подготовки к работе с одаренными детьми. «Молодий вчений». № 5.2 (57.2). 2018. С. 28-35.

5. Демченко Е. П. Одаренный ребенок как личность с особыми потребностями в инклюзивном пространстве учебного заведения. SOCIETY. INTEGRATION. EDUCATION Proceedings of the International Scientific Conference. Volume II, May 26th -27th. – 2017. – С. 61-71.

6. Демченко О.П. До проблеми використання понять «обдарована дитина» і «дитяча обдарованість» у психолого-педагогічному дискурсі. Збірник наукових праць «Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми» / зб. наук.пр. Випуск 51. Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2018. С.137-143.

7.

8. Демченко О.П. Експлікація феномену соціальної обдарованості в контексті психолого-педагогічних досліджень. Людинознавчі студії : збірник наукових праць ДДПУ : Серія «Педагогіка» ; ред. колегія Н.Скотна, М.Чепіль та ін. Дрогобич : Видавничий відділ ДДПУ ім.І.Франка, 2015. Випуск 31. С.134-145.

9. Демченко О.П. Наукова рефлексія соціальної обдарованості в контексті античної філософії. Педагогіка та психологія : збірник наукових праць ХНПУ ім. Г.С. Сковороди. – Харків, 2016. Вип. 55.– С. 14-27.

10. Демченко О. П. Типологія соціальної обдарованості в контексті підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти до роботи з обдарованими дітьми. Збірник наукових праць «Педагогічні науки».– Випуск LXXVIII. Том 2. Херсон, 2017.–С.117-123.

11. Золотарьова О. В. Педагогічна підтримка обдарованих дітей в загальноосвітніх школах Ізраїлю : автореф. дис... на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук (доктора філософії) : спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» ; Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля. К., 2017.– 21 с.

12. Ушмарова В.В. Формування готовності вчителів початкової школи до роботи з обдарованими дітьми в системі непевної педагогічної освіти : монографія. Харків : Видавець Рожко Г.С., 2016. 400 с.

13. Холодная М.А. Эволюция интеллектуальной одаренности от детства к взрослости : эффект инверсии развития. Психологический журнал. 2011. Т. 32. № 5. С. 69–78.

14. Інформаційні ресурси

1. Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// www.mon.gov.ua](http://www.mon.gov.ua).

2. Офіційний сайт Національної Академії педагогічних наук України: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.naps.gov.ua>.

10. <http://vognutyi.ru/lib/> - Колекція безкоштовних книг у електронному варіанті.

11. www.ednu.kiev.ua - Сайт «Освітня мережа України».

12. <http://educatalog.pisem.net> - ЗВО України в Інтернет.

13. http://www.ednu.kiev.ua/index_u.htm - освітня мережа України.

14. <http://www.ed.net.ua/Schools/index.html> - Всеукраїнський шкільний портал.

15. www.interklasa.pl/ukraina - Освітній портал (Україна).

16. <http://www.informika.ru/windows/magaz/educom/> – Інформаційний бюлетень «Освіта в документах».

17. <http://www.nbu.gov.ua/LIBRARY/> - Бібліотека ім. Вернадського.

18. <http://www.osvita.org> - Освітньо-консультативний центр «Освіта».

19. <http://www.osvita.org.ua> Український освітній портал.